

Kungl. myntkabinettet • Numismatiska institutionen

**Sveriges mynthistoria.
Landskapsinventeringen 2.**

**Myntfynd
från ÅNGERMANLAND**

**Text: Brita Malmer och Ian Wiséhn
Översättning: Beatrice Ringborg
Kartor: Brita Malmer
Foto: Jüri Tamsalu**

R E F E R E N S E R

- ATA Antikvarisk-topografiska arkivet, dokumentationsbyrån, RAASHMM.
- BM Malmer, B., 1980.
- CNS Corpus nummorum sæculorum IX-XI qui in Suecia reperti sunt. Catalogue of Coins from the Viking Age found in Sweden. Stockholm 1975 ff.
- Fv Fornvännen, Tidskrift för svensk antikvarisk forskning. 1906 ff.
- KMK ark. Myntbeskrivningar, uppgifter om fyndärenden mm i KMK:s arkiv.
- LL Lagerqvist, L.O., 1970.
- NNUM Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad, 1936 ff.
- NNA Nordisk Numismatisk Årsskrift, 1936 ff.
- Månadsbladet Kongl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Månadsblad, Stockholm 1872-1905.
- Schück I-VIII Schück, H., 1932 ff.
- SHM/KMK inv. den för SHM och KMK från början av 1800-talet till 1975 gemensamt förda inventarietkatalogen med bilagor.
- SML Sveriges mynthistoria, landskapsinventeringen, 1982 f.
- Tbg MS I, II Tornberg, C.J., opublicerade manuskript, I 1843-52; II 1853-77. Universitetsbiblioteket, Lund.
- Th Thordeman, B., 1936.
- Tillväxten Statens Historiska Museum och Kungl. Myntkabinettet. Samlingarnas tillväxt, 1937 ff.
- RAA:s fornlämningsregister Dokumentationsbyråns fornlämningsregister, RAASHMM.
- UV Undersökningsverksamheten, dokumentationsbyrån, RAASHMM.
- Årsbok Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Årsbok 1926-1938 (med samlingarnas tillväxt 1925-36).

- ALLEN, D.F., 1972. Celtic coins in the Royal Coin Cabinet, Stockholm (NNA 1972, s.5-26).
- ARNE, T.J., 1926. Ett gravfält från vikingatidens slut i norra Ångermanland (Fv 1926, s.85-103).
- BERGLUND, S., 1974. Det gamla Ytterlännäs (Nyland).
- BLACKBURN, M., JONSSON, K., 1981. The Anglo-Saxon and Anglo-Norman element of North European Coin Finds (Viking-Age Coinage in the Northern Lands, BAR International Series I22, s.147-255).
- COHEN, H., 1859. Description historique des monnaies frappées sous l'empire romain, I (Paris).
- DANNENBERG, H., 1876. Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit I (Berlin).
- EKDAHL, N.J. Berättelse om forskningsresa i Norrland 1827-30 (manuskript ATA).
- GAEDECHENS, C.F., 1876. Hamburgische Münzen und Medaillen (Hamburg).
- GAGNÉ, A., 1922. Ett romerskt mynt funnet i Gagnef (Dalarnas hembygdsförbunds tidskrift 1922, s.134-138).
- GRIERSON, Ph., 1973. Catalogue of the Byzantine coins in the Dumbarton Oaks collection and in the Whitmore collection. Vol 3:1-2 (Washington).
- GÖTLIN, E., 1803. Dissertatio de Numis Cuficis R.Acad. Upsal. (Uppsala).
- HATZ, G., 1974. Handel und Verkehr zwischen dem Deutschen Reich und Schweden in der späten Wikingerzeit. Die deutschen Münzen des 10. und 11. Jahrhunderts in Schweden (Stockholm).
- HAUBERG, P., 1900. Myntforhold og Udmyntninger i Danmark indtil 1146 (D.Kgl. Danske Vidensk. Selsk. Skr., 6 Række, historisk og filosofisk Afd. V:1).
- HELLMAN, B., 1941. Nordingrå kyrkoruin. Kyrkans byggnadshistoria (Ångermanland, Årsbok 1941, s.41-53).
- HELMFRID, B., 1963. Hertig Johans av Östergötland myntverk (NNA 1963, s. 113-130).
- HERMANSSON, R., 1980. Hagaskatten, Sveriges största plåtmyntfynd (NNUM 1980, s.2-12).
- HILDEBRAND, B.E., 1846. Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinetet, funna i Sveriges jord (Stockholm).
- HILDEBRAND, B.E. 1875. Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer II (Stockholm).
- HOLMLUND, G., 1932. Utgrävningar vid Kyrkesviken i Ulträ, Grundsunda (Från bygden Nordanskogs, 1932, s.42).
- HOLMQVIST, W., 1939. Nya rön om gammelkyrkan i Gudmundrå (Ångermanland, Årsbok 1939, s.26-34).
- HUGGERT, A., 1978. S:t Olofs hamn på Drakön, Kyrkesviken i Ulträ och Jungfruhamn på Bjurön. Baspunkter vid medeltidens segelled längs Norrlandskusten (Studier i norrländsk forntid till Ernst Westerlund, Acta bothniensia occidentalis. Skrifter i västerbottnisk kulturhistoria. 1, s.77-93).
- HÜLPHERS, A., 1780. Samlingar til en Beskrifning öfwer Norrland. Fjerde Samlingen om Ångermanland (Westerås).

- JAMMER (HATZ), V., 1952. Die Anfänge der Münzprägung im Herzogtum Sachsen (Numismatische Studien 3/4, Hamburg).
- JÖRBERG, L., 1972. A History of Prices in Sweden 1732-1914, 1-2 (Lund).
- KENNEPOHL, K., 1938. Die Münzen von Osnabrück (München).
- LAGERQVIST, L.O., 1970. Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt (Stockholm).
- LAGERSTRÖM, H., 1932. Fornlämningarna i Själevads socken (Från bygden Nordanskogs år 1932).
- LANGERMANN, J.P., 1802. Numotheca. Abbildung und Beschreibung Hamburgischer Münzen und Medaillen (Hamburg).
- LILJEGREN, J., 1830. Strödda anteckningar om fynd i svensk jord med en dertill hörande förteckning (KVHAA Handlingar 13).
- LIND, L., 1981. Roman denarii found in Sweden. 2. Catalogue Text (Acta Universitatis Stockholmiensis Stockholm Studies in Classical Archaeology 11:2).
- LINDBERG, F., 1941. Hertig Johan av Östergötland (Historisk tidskrift 1941, s.111-149).
- LINDGREN, T., 1953. Sveriges mynt 1719-1776 (Stockholm).
- LUNDKVIST, T. (red), 1971. Boken om Säbrå. Kommunens och socknarnas historia (Härnösand).
- MALMER, B., 1961. A Contribution to the Numismatic History of Norway during the Eleventh Century (KVHAA, Handlingar, Antikvariska serien 9, s.223-376).
- MALMER, B., 1966. Nordiska mynt före år 1000 (Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, N° 4).
- MALMER, B., 1975. Keder, Nicolas (Svenskt biografiskt lexikon, band XXI, s. 15-19).
- MALMER, B., 1980. Den senmedeltida penningen i Sverige (KVHAA, Handlingar, Antikvariska serien 31).
- MALMER, B., 1981. Imitations of Byzantine Miliaria found in Sweden (Studies of the Eleventh Century. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab Historisk-filosofiske Skrifter 9:4, s.9-28).
- MALMER, B., 1982. Cirkulationen av mynt och andra betalningsmedel på Gotland under vikingatiden - ett forskningsprogram (NNUM 1982, s.64-69).
- MALMER, M.P., 1973. En korologisk aspekt på tolkningen av den gotländska järnålderns myntfynd (Finska fornminnesföreningens tidskrift 75, s.132-136).
- MATTINGLY, E. - SYDENHAM, E.A., 1923. The Roman Imperial Coinage, Vol.I, Augustus to Vitellius (London).
- MODÉER, A., 1796. Inledning till närmare kunskap om svenske mynt och skådepenningar (Lund).
- NORBERG, O., 1896. Hernösands Kungl. gymnasium. Bidrag till den svenska skolans historia (Stockholm).
- NORBERG, R., 1943. Norrländska skattefynd som vittnesbörd om ofredstider (Årsskrift för Norrlands försvar, 1, s.1-25).
- NYBERG, A., 1899. Resele. Saga och Sanning (Örnsköldsvik).
- PROU, M., 1896. Les monnaies carolingiennes. Catalogue des monnaies françaises de la Bibliothèque Nationale (Paris).

- RASMUSSEN, N.L., 1939. Arosbrakteater (Ångermanland, Årsbok 1939, s.40-50).
- RASMUSSEN, N.L., 1941. Nordingrå kyrkoruin, myntfynden (Ångermanland, Årsbok 1940-41, s.80-85).
- RASMUSSEN, N.L., 1953. Medaljer och jetoner slagna av Kungl. Vitterhetsakademien och Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 1753-1953 (Årsbok 1953, Bilaga).
- SARVAS, P., 1969. De svenska myntskatterna från 1700-talet (NNA 1969, s. 116-172).
- SCHÜCK, H., 1932 ff. Kgl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Dess förhistoria och historia. I-VIII (Stockholm 1932-1944).
- SELINGE, K.-G., 1977. Järnålderns bondekultur i Västernorrland (Västernorrlands Förhistoria, s.159-459, Härnösand).
- SKAARE, K., 1966. Die karolingischen Münzfunde in Skandinavien und der Schatzfund von Hon (Hamburger Beiträge zur Numismatik 20, s.393-408).
- STENERSEN, L.B., 1881. Myntfundet fra Græslid i Thydalen (Christiania).
- SÖDERSTRÖM, A., 1983. Gammalt mynt i Bäck (Själevad förr och nu, Själevads hembygdsförenings årsskrift 1983).
- THORDEMAN, B., 1937. Nordens offentliga myntsamlingar (NNA 1937, s.116-146).
- TINGSTRÖM, B. 1972. Svensk numismatisk uppslagsbok. Mynt i ord och bild 1521-1972 (Stockholm).
- TORNBERG, C.J., 1848. Numi cufici Regii numophylacii Holmiensis quos omnes in terra Sueciæ repertos... (Uppsala).
- WESTERMARK, U., 1980. Fynd av äldre romerska guldmynt i Kungl. Myntkabinettets samling (NNUM 1980, s.99-104).
- WISÉHN, I., 1982. Myntfynd i abborre (Myntkontakt 1982: 7, s.168).

F Ö R K L A R I N G A R och F Ö R K O R T N I N G A R
G L O S S A R Y and A B B R E V I A T I O N S

(jfr. s. 53-58 / cf. p. 53-58)

- D depåfynd, två eller flera mynt avsiktligt på en gång undangömda i jorden (= "skatt").
- D gr. depåfynd i grav
- dnr diarienummer inom RAASHMM eller KMK
- dr daler
- E ensamfunnet mynt
- E bo. ensamfunnet mynt i boplats
- E gr. ensamfunnet mynt i grav
- gote gotländsk örtug, låghaltigt mynt som under förra hälften av 1400-talet översvämmade östra Götaland
- "göta-landsp." "götalandspenning". Nya fynd tyder på att den nu vanliga uppdelningen i "svealandspenningar" och "götalandspenningar" under perioden 1100-talet - ca 1290 ej är helt adekvat. "Götalandspenningar" har präglats även i Svealand (Örebro). En "svealandspenning" väger i genomsnitt ca 0.30 gram, en "götalandspenning" ca hälften därav, och är alltså en halvpenning till "svealandspenningen".
- H hopat fynd, två eller flera mynt funna vid undersökning av kyrkor och kloster, borgar och städer eller annan bebyggelse och som inte kan visas vara depåfynd
- H gr. fynd från gravar i kyrkor utan närmare fynduppgifter
- halvp. halvpenning
- hvid låghaltigt danskt mynt, i stora mängder präglat under Kristian I 1448-81 och Hans 1481-1513, vanligt i fynd från Götaland. I okonserverat skick kan hvider präglade för Kr I resp. Hans vara svåra att skilja från varandra varför denna myntsort i Fyndkatalogen vanligen endast betecknas som "hvid" utan närmare datering.
- Jää järnåldern före vikingatidens början ca 800 e. Kr.
- klipping låghaltigt danskt mynt präglat under Kristian II 1518-22, vanligt i götalandsfynden
- k.m. kopparmynt
- KMK Kungl. myntkabinettet, efter 1975 med tillägget: statens museum för mynt-, medalj- och penninghistoria
- kmt kopparmynt

koppar-sterling	låghaltigt danskt mynt, präglat under Erik av Pommern ca 1422, vanligt i götalandfynden
kron-brakteat	låghaltigt danskt mynt, präglat under Erik av Pommern efter ca 1405, vanligt i götalandfynden
Kr A	krönt A, beteckning på svensk penning präglad från 1360-talet till början av 1500 talet, delas i en äldre och en yngre grupp, A (1300-t.) resp. Y (b.1400-t.-)
Kr H	krönt huvud, beteckning på svensk penning präglad i början av 1300-talet och från 1360-talet till början av 1500-talet, delas i en äldre och en yngre grupp, A (1300-t) resp. Y (b.1400-t-)
Kr S	krönt S, beteckning på svensk penning präglad från ca 1370 till 1400-talets förra hälft, delas i en äldre och en yngre grupp, A (1300-t.) resp. Y (1400-t.)
KVHAA	Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien
leopard-brakteat	danskt mynt präglat för Erik av Pommern efter 1424
Med.	medeltiden, slutet 1000-talet - 1520
Ny.	nyare tid, fr.o.m. 1520
RAASHMM	Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer
rd	riksdaler
rdr	riksdaler
rmt	riksmynt
runst.	runstycke
SCS	gemensam beteckning för anonyma mynt, präglade under sturetiden. I stället för myntherrens namn står på åtsidan namnet på skyddshelgonet, SCS (Sanctus) ERICUS REX.
SHM	Statens historiska museum
skill.	skilling
s.m.	silvermynt
smt	silvermynt
sterling	danskt mynt präglat för Erik av Pommern efter ca 1405
"svealandsp."	svealandspenning, se "götalandsp."
tjurhbr.	tjurhuvudbrakteat, låghaltig brakteat med bilden av ett tjurhuvud, präglad i Mecklenburg, översvämmade under 1400-talet stora delar av Skandinavien
Vik.	vikingatid, ca 800- sl. 1000-talet.
ÖLM	Östergötlands och Linköpings läns museum, Linköping